

3.— Σπουδαιότατος ιστορικῶς εἶναι ὁ τρίτος λίθος, ὅστις εἶναι ὑψηλὴ ἀναθηματικὴ στήλη⁹⁾ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Πλωτινοπολιτῶν πρὸς τὸν Ρωμαῖον Αὐτοκράτορα Φίλιππον τὸν Ἄραβα. Ἀνεσκάφη τυχαίως ὑπὸ φυτουργοῦ ἀμιέλων κατὰ τὴν παρόχθιον τοῦ Ἐρυθροποτάμου οὐ πολλὰ μέτρα ἀνατολικώτερον τοῦ τόπου τῆς κεφαλῆς Καρακάλλα, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ἀπριλίου τοῦ 1936. Ἡ ὄψη τοῦ μαρμαροῦ δὲν εἶναι καλὴ, αἱ διαστάσεις ὅμως μεγάλαι. Μῆκος 1,68, πλάτος 0,65, πάχος 0,48. Ἡ δὲ ἐπιγραφή, ἐκ μεγάλων καὶ ὠραίων ἀρχαίων ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἔχει οὕτω:

Χρῆσθ Δραμων
εἶδον.
τῆς Αἰθῆς
Διδυμοτείχης
-δραμων εἶδον
1936. 205-8

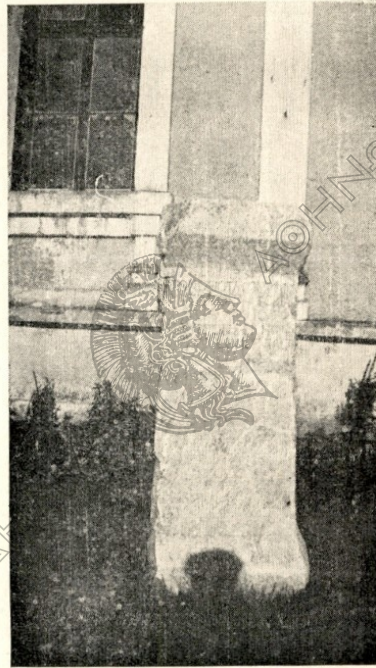
ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ
ΤΟΝ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΜΕΓΙ-
ΣΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ Μ. Ι-
ΟΥΛΙΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΣΕΒ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ
ΕΥΤΥΧΩΣ

Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὸ πρῶτον ιστορικὸν γεγονός εἶναι ὅτι αὐξάνεται κατὰ ἓνα ἔτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου τιμητικῶν ἐπιγραφῶν, περὶ ὧν ὁ Herzberg (Καρολίδου μετάφρασις 3, 69) μνημονεύει τὰς ἐξῆς τρεῖς μόνας, μίαν Αἰγίνης, ἑτέραν Λεβαδέων, τρίτην Ἀθηναίων. Νῦν δὲ προστίθεται καὶ τετάρτη¹⁰⁾.

Ἄλλ' ἢ πολὺ μείζων σπουδαιότης τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶναι ὅτι ἄγει εἰς τὸ μέσον αὐθις τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Πλωτινοπόλεως σχεδὸν καὶ ὀλοσχερῶς λύει τοῦτο, βοηθεῖ δὲ ἐμμέσως καὶ εἰς τὴν εὑρεσιν τοῦ χρόνου τῆς γενέσεως τοῦ νῦν Διδυμοτείχου τῆς Θράκης. Δι' ὅσων ἡμεῖς θὰ εἰπωμεν θὰ παρασχεθῆ, πιστευόμεν, ἡ κατωτάτη ἐπιχείρημα εἰς τοὺς ἀπορρίπτοντας πᾶσαν σχέσιν τοῦ Διδυμοτείχου τούτου πρὸς ἀρχαιότητα π. Χ. οἰανδήποτε, οὐ μόνον παλαιότεραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, ἀποδίδοντας δὲ αὐτὸ εἰς χρόνους Βυζαντιακούς.

Ἡ Πλωτινόπολις, ἡ πόλις τῶν Πλωτινοπολιτῶν, εἶναι κτίσμα τοῦ Τραϊανοῦ Αὐτοκράτορος ἀρχάντος ἀπὸ τοῦ 98 μέχρι τοῦ 117 μ. Χ. κτίσαντος κατὰ τὴν νότιον Θράκην, τὴν εὐφορον κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ δύο πόλεις, τὴν ἑαυτοῦ ἐπώνυμον, οὐ πολὺ βορειότερον τῆς θαλάσσης, κατὰ τὴν περιώνυμον Ἐγνατίαν Ὀδόν, ὅπου ἦσαν Θέρμαι Πηγῶν ὑπάρχουσαι καὶ σήμερον¹¹⁾, ἑτέραν δέ, εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἐξόχου αὐτοῦ γυναικός, τῆς ἀρίστης Πλωτίνης, ἣτις ἐγένετο ἐφάμιλλος τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, κοσμήσασα αὐτόν τε καὶ τὴν ἀρχὴν του διὰ διηνεκῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ γνωμῶν. Καὶ ἡ πόλις δὲ Πλωτινόπολις ἀνεδείχθη πολιτικῶς τε καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἔπειτα, μία τῶν ὀνομαστοτάτων κατὰ τὸν Ἐβρον πόλεων, Τραϊανουπόλεως, τῆς ὀλίγων ἔπειτα κτισθείσης Ἀδριανουπόλεως, καὶ ταύτης. Ἀλλὰ ποῦ ἔκειτο ἡ πόλις αὕτη, ὑπῆρξε πολλῶν ιστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν μερίμνα, ἀλλὰ δὲν εὑρέθη ὁμοφωνία αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ θέσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ἔδω, οἱ δὲ ἐκεῖ ἔθετον αὐτήν, ἢ ἐγγὺς ἢ καὶ ὀλίγον μακρὰν τοῦ Ἐβρου, πρὸ τοῦ Διδυμοτείχου ὅμως καὶ ὄλως ἐγγύς, εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς περίπου χιλιομέτρου, οὐδεὶς ὠρισμέ-

νωσ τὴν ἐτοποθέτησε, παρὰ τὰ ἐκεῖ ὄρατὰ ἐρείπια. Ἡ τύχη ὁμως ἦλθε τέλος βοηθός. Ἀμπελοφύτης τις προσέκρουσεν εἰς λίθον μέγαν καὶ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εἶδε καὶ τὴν ἐπιγραφὴν του. Εὐτυχήσας δ' ἐγὼ τότε νὰ παραμείνω ἐν Διδυμοτείχῳ ὄχι μόνον ἐχάρην, ὅτι εὐρέθη ἡ ζητούμενη θέσις τῆς Πλωτινιπόλεως, συγχρόνως γράψαντος τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ κ. Κ. Κουρτί-

δου, ἀλλ' ἰσχυρίσθην ἅμα ὅτι βεβαιουμένης τῆς θέσεως ταύτης ὡς θέσεως τῆς Πλωτινιπόλεως, ἔπεται ὅτι δύο πόλεις οὕτω ἐγγύς ἀλλήλων καὶ οἰονεὶ ἐφαπτόμεναι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνυπάρχωσι. Καὶ ἐπειδὴ τῆς Πλωτινιπόλεως ὁ χρόνος εἶναι μεταξὺ τῶν 98 ἕως τοῦ 117 μ. Χ. πρόδηλον γίνεται ὅτι καὶ τότε ἔτι, οὐ μόνον δηλαδὴ παλαιότερον δὲν ὑπῆρχε Διδυμότειχον, προῆλθε δὲ ὕστερον, κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα μ. Χ. μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν ἢ ἐγκατάλειψιν ὑπὸ κατοίκων, τῆς Πλωτινιπόλεως, ἥτις,

ὅπως καὶ ἄλλαι πόλεις, ἐγένετο παρανάλωμα ἢ τοῦ πυρός ἢ σφαγῆς καὶ ἐρημώσεων τῶν κατὰ τὸν 9ον ἰδίᾳ αἰῶνα ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων. Ἄλλ' οἱ μὴ θέλοντες νὰ ἀποσπασθῶσιν ἐκ τοῦ περὶ ἀρχαιότητος τοῦ Διδυμοτείχου ἰσχυρισμοῦ ἀπορρίπτουσιν ὡς θέσιν Πλωτινιπόλεως τὸν χώρον περὶ ὃν εὐρέθη ἡ ἀναθηματικὴ στήλη, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν δυσκολίαν τῆς συνυπάρξεως δύο πόλεων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἰδρύσεως τῆς Πλωτινιπόλεως. Ὁρθότερον δὲ ἄλλοι ἐπιθυμοῖσιν, ὅπως καὶ ἀνασκαφαὶ διενεργηθῶσιν, ὁπότε δυνατόν καὶ ἄλλα στοιχεῖα νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀποδοχὴν τῆς θέσεως.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐπιβάλλεται ὄντως διὰ πλείονας λόγους. Ἄλλ' ἐπὶ τίνος; ὑπὸ τοῦ Δήμου Διδυμοτείχου ἢ καὶ ἄλλων ἀρμοδίων; Ἐγὼ εὐχομαι τὴν δι' ἐγκύριον ἀρχαιολόγου ἀνασκαφὴν καὶ ἔρευναν οὐ μόνον διότι ἐλπίζω ὅτι ἡ ἀναθηματικὴ στήλη θὰ ἐνισχυθῇ, ἀλλὰ καὶ διότι πλεῖστα ἄλλα φαινόμενα συνυπάρχουσιν ἐπιβάλλοντα τὴν ἀνασκαφὴν. Πρῶτον ἕτεροι λίθοι καὶ τοῖχος κατὰ τὸν τόπον, ὅπου ἀνεσκαφῆ ἢ στήλη. Δεύτερον ὁ τόπος, ὅθεν προσεκομίσθη ἡ κεφαλὴ Καρακάλλα. Τρίτον τὰ πολλὰ νομίσματα, ἅτινα προχείρως εἶδον ἄλλοτε εἰς τὸν ἄνωθεν τῆς στήλης εὐρὺν χώρον, τὸν καὶ ἔρειπα περιέχοντα. Καὶ τώρα δὲ συχνὰ ἔνεκα τῆς ἀρόσεως τῶν ἀγρῶν, ἀνερχοῦνται εἰς ἐπιφάνειαν καὶ λαμβάνονται νομίσματα, νῦν ὅμως ταῦτα εἶναι συνήθως μικρὰ χάλκινα, ἴσως δὲ καὶ χρυσᾶ διαφόρων χρόνων. Εἶναι δὲ ἀναμφιβόλως ἡ ἀθρόα αὕτη εἴρεσις νομισμάτων κατὰ χώρον εὐρὺν οὐχὶ τυχαία ἀπόπτωσης παρ' ἀτόμων, ἀλλὰ μαρτύριον ὅτι πόλις ὅλη καὶ δὴ πλουσία πόλις ἢ κατελήφθη ἑξαλίτης καὶ κατεστράφη ἢ εἰς τὴν παρεδόθη, ὥστε μετὰ τὴν φυγὴν τῶν τυχόν σωθέντων, ὑπὸ τὰ ἔρειπα ἔμειναν καὶ ἀγγείων λείψανα παρατηρούμενα ἔτι, καὶ νομίσματα πολλά. Θὰ παρετείνετο ὁ λόγος, ἂν καὶ περὶ πιθοτάφων ἐνδιέτριβον, ὁποῖοι λέγονται ὅτι εὐρέθησαν κατὰ τὴν παρόχθιον τοῦ ποταμοῦ, ὥστε νὰ εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ πρὸ τῆς Πλωτινιπόλεως ὑπῆρξε κατ' ἐκεῖ συνοικισμὸς ἀνθρώπων. Καὶ ρωμαῖκοὶ δὲ τάροι ὑπάρχουσιν ἐπὶ λόφου ἑναντι τοῦ ποταμοῦ. Καὶ λάρναξ κάτωθεν καὶ νοτιώτερον τοῦ λόφου τούτου παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἀνεκαλύφθη πρὸ τριῶν δεκαετηρίδων, ἧς τὰ πολύτιμα κειμήλια καὶ τὸν πολεμικὸν θώρακα ἀντὶ ἀδρού ποσοῦ ἠγόρασαν ξένοι. Ἔτερον λείψανον παλαιόν, οἰκοδόμημα μέγα ἐμφαίνον ναοῦ πιθανώτατα ρωμαϊκῶν χρόνων, εἶναι ἐν μαρμαρίνῳ κιονόκρανον, ἐν τουρκικῇ οἰκίᾳ σωζόμενον. Ὁ ρυθμὸς του εἶναι κορινθιακός, τὰ δὲ φύλλα τῆς ἀκάνθης εἶναι φραγκοσυκῆς πιθανώτατα, μετὰ καρπῶν κρεμαμένων, μεγάλων δὲ ὅσον ρίζα τεύτλων, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ κίονος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν φαίνωνται ἐν τῷ προσήκοντι μεγέθει. Ὅτι δὲ ὑψηλὸς ἦτο ὁ κίων ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὄγκου τοῦ κιονοκράνου, τὸ ὁποῖον οἱ κάτοχοι, ἀφοῦ διέτριψαν εἰς τὸ μέσον, ἐπέ-

θηκαν ὡς περιστόμιον εἰς φρέαρ καὶ δι' αὐτοῦ ἀντιλοῦσι τὸ ὕδωρ. Τῆς λεπτοτάτης τέχνης τῶν ἑλληνικῶν κιονοκράνων ἀπέχει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, μαρτύριον καὶ τοῦτο τῆς Ρωμαϊκῆς του ἐποχῆς περιόδου. Οἱ δὲ ἔχοντες αὐτὸ ἐρωτώμενοι, ἐκ τίνος χρόνου τὸ κατέχουσιν, ἀπαντῶσιν ἀπὸ πάππον καὶ προπάππον.

Πάντα ταῦτα ἐνδεικνύουσι ὅτι πόλις τις ἀξία λόγου, ἡ Πλωτινόπολις καθ' ἡμᾶς, ἔκειτο κατὰ τὴν θέσιν ταύτην καὶ εὐκταῖον εἶναι νὰ ἐγίνετο ἔρευνά τις, ἂν οὐχὶ εὐρεῖα, τοῦλάχιστον εἰς κύρια σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔκρινεν ἐπιτόπιος ἐπίσκεψις ἀρμοδίου ἀρχαιολόγου. Πάντως ἡ ἔρευνα σπουδαῖον φῶς θὰ ἔξοριπεν ἐπὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Διδυμοτείχου, πόλεως καὶ ἄλλως γνωστοτάτης ἐκ τῶν καλῶν ἀγώνων τῆς κατὰ τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους καὶ ἀρχαιολογικῶς οὐχὶ ἀσήμου, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ λίθοι τοῦ Ἡρακλέους, τῆς κεφαλῆς τοῦ οὐχὶ ἐπὶ κακοῖς μόνον γνωστοῦ Καρακάλλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μεγάλοις ἔργοις, οἷον ἠτό ἡ πάντων τῶν ἑλευθέρων κατοίκων τοῦ ἀπεράντου κράτους ἐξίσωσις, τελευταῖον δὲ καὶ σπουδαιότερον, ἡ ἀναθηματικὴ στήλη ἢ λύσσα τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Πλωτινοπόλεως, καὶ συνάμα ἐνδεικνύουσα, ὡς φρονῶ, τοὺς χρόνους τῆς γενέσεως τοῦ Διδυμοτείχου¹⁾.

Χρυσ. Δρακοντίδης

1) Ἡ παρούσα μελέτη εἶναι ἡ ὑπόμνησις τοῦ Χριστοφόρου Ν. Δρακοντίδου ἐπιστημονικῆ ἐργασίας ἀποσταλεσᾶ μοι πρὸς ἀνάγνωσιν ὀλίγας πρὸ τοῦ αἰφνιδίου καὶ ἀπροσδεκτοῦ θανάτου τοῦ ἡμέρας. Ὁ μακαρὶτης παλαιός μου ἐν τοῖς ἀληστοῖς, ὡς ἐγραφέ μοι, Ζαριφειώτης τῆς Φιλιππουπόλεως διδασκαλεῖς συνάδελφος καὶ φίλος προετίθει τὸ ὑποβάλῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν διορθῶν ἐνιαχοῦ τὸ φραστικὸν αὐτῆς: «Θέλω γὰ σοι ἀποστείλω δακτυλογράφητον σημείωμά μου περὶ τριῶν λίθων, ὧν μία εἶναι ἐπιγραφή Πλωτινοπόλεως. Δὲν κατώρθωσα ὅμως τὴν δακτυλογράφησιν ἐτι. Μὲλλω γὰ τὴν ἀποστείλω πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν» (17 Νοεμβρ. 1937). καὶ «Τὸ παρόν, φίλε Ἀποστολίδη, ἀποστέλλεται σοι, ἂν καὶ τὸ ὑποβληθῆσόμενον εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν θὰ ὑποστῇ ἐνιαχοῦ διορθώσεις λαθῶν ἢ φράσεως εἰς σὲ ὅμως, ἐπειδὴ καὶ ἄνευ πάσης ἀλλαγῆς τὰ πράγματα εἶναι σαφῆ, ἀποστέλλεται ὡς τὸ πρῶτον κατεσκευάσθη, ἀφοῦ ἐννοιῶν οὐδεμία θὰ γίνῃ μεταβολή» (27 Νοεμβρ. 1937). Μετὰ τὴν μετ' ἐπιστάσις ἀνάγνωσιν τῆς ληφθείσης μελέτης ἀπήντησα αὐτῷ τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου συνιστῶν, ἵνα ἀναθεωρήσῃ τὰ περὶ τοῦ πρώτου λίθου γεγραμμένα πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μελέτης, καθ' ὃν δὲ χρόνον ἀνέμενον ἀπάντησίν μου, ἔλαβον ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ φίλου τὴν περὶ τοῦ θανάτου του θλιβερὰν εἰδήσιν. Ἡ μελέτη δὲν ἀπεστάλη πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν, ὡς διεπιστώθη ὑπο τῶν γραφείων αὐτῆς ἄγνωστόν μοι δὲ τυγχάνει, ἂν καὶ μεταξὺ τῶν καταλειφθέντων χειρογράφων τοῦ μακαρίτου ὑπάρχῃ ἀναθεωρημένη καὶ διορθωμένη ἔτοιμος καθ' ὅλα πρὸς δημοσίευσιν. Ὅθεν ἐκπληρῶν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ συγγραφέως τῆς ἐκτύπω αὐτὴν, ὡς μοι ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ δακτυλογράφητος, διασαφηνίζων καὶ συμπληρῶν αὐτὴν ἅμα